

GERMANY BRIEF 16

Ocak / Şubat 2021

Almanya'da "Sağ Terörizm" Dinamiği: Tek Fail Tezi ve Toplumsal Sorumluluk

Prof. Kemal Bozay

ÖNSÖZ

2021 yılı, Almanya ile Türkiye arasında imzalanan işgöçü anlaşmasının 60. yıldönümüne tekabül ediyor. 60 yıllık göç tarihi boyunca Alman siyasetinde ve kamuoyunda ırkçı tartışmaların yanı sıra ırkçı saldırılar da gündemdeki yerini korumaya devam ediyor. Germany Brief'in yeni sayısı için IUBH - Uluslararası Köln Üniversitesi'nden Siyaset Bilimci Prof. Kemal Bozay Almanya'daki sağ terörizm dinamiğini değerlendirdi. Bireysel ve kurumsal ırkçılığın güç kazandığı ve aşırı sağ terörün de yeni bir dönüm noktasına ulaştığını vurguluyan Prof. Bozay, 2020'de Hanau şehrinde 9 göçmen kökenli gencin ölümüyle sonuçlanan ırkçı saldırıya dikkat çekiyor. Prof. Bozay, Almanya'da sağ terörizmin sürekliliğini ele alan yazısında, bu tip ırkçı saldırıları Almanya kamuoyunda tek kişinin yaptığı münferit bir saldırı olarak lanse edilmeye çalışılmasının tehlikelerini de ele alıyor. Sağ terörün ve ırkçı saldırılarının önüne geçilmesi için, önleyici ve güvenlikçi yaklaşımların benimsenmesinin yanı sıra eşitlikçi bir şekilde bir arada yaşamanın önündeki yapısal, kurumsal ve bireysel ayrımcılıkla ortak mücadele edilmesi gerektiğini belirten Prof. Bozay, 60 yıllık göç tarihi ayrımcılığın karşısında en değerli stratejinin toplumsal katılımı güçlendirmek olduğunu savunuyor.

Saygılarımızla

PROF. DR. AYHAN KAYA
MÜDÜR, AVRUPA BİRLİĞİ ENSTİTÜSÜ
İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ

DR. DENİZ GÜNEŞ YARDIMCI
UZMAN ARAŞTIRMACI VE DAAD OKUTMANI
AVRUPA BİRLİĞİ ENSTİTÜSÜ
İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ

Almanya'da "Sağ Terörizm" Dinamiği: Tek Fail Tezi ve Toplumsal Sorumluluk

Prof. Kemal Bozay

IUBH - Uluslararası Köln Üniversitesi

Almanya’da “Sağ Terörizm” Dinamiği:

Tek Fail Tezi ve Toplumsal Sorumluluk

Prof. Kemal Bozay

IUBH - Uluslararası Köln Üniversitesi

Giriş

30 Ekim 2021’de Almanya ile Türkiye arasında imzalanan işgöçü anlaşmasının 60. yıldönümü kutlanacak. Bu vesileyle, Türkiye’den Almanya’ya gelen göç hareketlerinin değişik evrelerde gelişimi ve günümüzde aldığı görünüm de gündeme gelmektedir. Almanya’nın 60 yıllık göç tarihi post-göç toplumu¹ bağlamında haksızlıklar tarihi olduğu kadar, “uyum” ve “entegrasyon” kavramları etrafında şekillenen sağ popülist tartışma ve ırkçı politikaların da güç kazandığı bir tarih oldu. Egemen “entegrasyon” söylemine daima ayrımcılık ve ırkçılık pratikleri de eşlik etti. „Entegrasyon“ söylemi, göçmenlerin yeni bir topluma uyum süreçlerini vurgularken, aynı zamanda göçmen toplumuyla eşit bir zeminde buluşmanın ve 60 yıl sonra bile yeni bir “Biz” toplumu etrafında biraraya gelmenin olanaklarının da engellendiği bir sürece eşlik etti. Nihayetinde 60 yıllık göç tarihi, bireysel ve kurumsal ırkçılığın güç kazandığı ve aşırı sağ terörün de yeni bir dönüm noktasına ulaştığı bir evre olarak kendini göstermektedir.

Bu süreçte, sosyolojik olarak ırkçılığın ivme göstermesi ile aşırı sağ terörizmin dinamiği arasında varolan diyalektik bağ dikkat çekmektedir. Somutlarsak; toplumun merkezi ideolojilerinde ırkçı-ayrımcı söylemlerim daha belirginleşmesiyle aşırı sağ hareketlerin doğuşu ve eylemleri arasında güçlü bir bağ ve etkileşim göze çarpmaktadır.² Geçtiğimiz yıl (2020) Hanau şehrinde 9 göçmen kökenli insanın ölümüyle sonuçlanan ırkçı saldırı

¹ Naika Foroutan (2019): Die Post-Migrantische Gesellschaft. Ein Versprechen der pluralen Demokratie. Bielefeld: transcript.

² Dierk Borstel & Kemal Bozay (2020): Rechtsterrorismus – gesellschaftliche Verantwortung statt Einzeltäterthese. In: ders., Kultur der Anerkennung statt Menschenfeindlichkeit. Antworten für die pädagogische und politische Praxis (S. 65-78), Weinheim/Basel: Beltz Juventa.

Almanya kamuoyunda tek kişinin yaptığı münferit bir saldırı olarak lanse edilmeye çalışıldı. Oysa bu olayı tek kişinin eylemi olarak algılamak mümkün değildir. İkinci Dünya Savaşı sonrası, faşizm yenilmiş olsa da, aşırı sağcı ve ırkçı saldırılar Almanya tarihinin ve siyasetinin daimi bir parçası oldu. Kamuoyundaki yanlış algı, esas olarak süreci bundan kopuk olarak ele almak ve değerlendirmekten kaynaklanmaktadır. Hanau katliamı, NSU cinayetleri, Mölln ve Solingen’de yaşanan vahşetler gibi, daimi bir şiddet sürecinin ivme kazandığı kilometre taşlarından birini oluşturmaktadır.

Burada kurban ve mağdurların seçiminin esas olarak politik motiflere dayandığı belirtilmelidir. Konuya ilişkin yapılan araştırmalarda siyaset dışı özel hayata dair klasik cinayet motifleri görülmediği dile getirilmiştir.³ Almanya’nın yakın tarihine baktığımızda sağ terörizmin kanlı yüzünü daha da fazla ortaya çıkardığına tanık olmaktadır: Hanau cinayeti (2020), Halle şehrindeki aşırı sağcı saldırı (2020), Kassel şehrinde vali Walter Lübcke’nin katledilmesi (2019), aşırı sağ terörist NSU – Nasyonalsosyalist Yeraltı örgütünün cinayetler zinciri (2000 – 2011) bunun en somut örnekleri arasında yerini almaktadır. Keza Rostock Lichtenhagen (1992) Mölln (1992), Hoyerswerda (1993) ve Solingen (1993) ırkçı cinayetleri de bu süreçlerin sürekliliğinin somut örneklerini teşkil etmektedir. Olayın faileri bütün bu aşırı sağ terörü cinayet ve saldırılarını bir kazanım olarak değerlendirmekteler, zira aşırı sağcılar eylemleriyle, siyasi gündemi belirleyebilmişlerdir.

Sağ terörizme daima sembolik bir şiddet de eşlik eder. Hem sembolik şiddeti tetikleyen hem de pratik olarak ırkçılığı güçlendiren bir gerçeklikse, bu cinayetlerin medya ve siyaset elitleri tarafından tek fail tezi sınırları içinde tartışılmasıdır. Bu söylemlerde sağ terörizmden adeta hiç bir şekilde öngörülemeyecek, hiç bir maddi zemini olmayan bir doğa felaketi gibi bahsedilmektedir. Sanki ortada devlet kurumları bütün sorumluluğunu yeterince yerine getirmiş olmasına rağmen gerçekleşen münferit bir olay varmış gibi bir tutum takınılmaktadır. Yetkililer, genellikle psikolojik sorunları olan failin yarattığı vahşetten duyulan üzüntülerini belirtmekle yetinirken, bu dar algıyı yeniden üretmektedirler. Sosyolojik olarak, böylesi bir yaklaşımın gerçekleri ifade etmek için yeterli olmaması bir kenara, toplumsal olguların neden sonuç ilişkilerinin tamamen tersyüz ettiğini de iddia etmek mümkün. Toplumsal şiddete dönük araştırmalarıyla

³ Hendrik Hegemann & Martin Kahl (2018): Terrorismus und Terrorismusbekämpfung, Wiesbaden: Springer VS.

tanınan Wilhelm Heitmeyer bu söylemleri „toplumsal rahatlama ihtiyacının“⁴ göstergesi olarak eleştirmekte. Radikalleşme dinamiklerini araştıran Heitmeyer, aşırı sağ hareketlerinin gelişmesinde, toplumsal süreç ile bireysel sosyalizasyonun karşılıklı bir etkileşim içerisinde olduğunu vurgulamaktadır. Kanımca, bu süreçleri daha iyi anlamak için, aynı zamanda aşırı sağın geleneksel yönünü ve tarihsel gelişimini yakından ele almak gerekmektedir.

Almanya’da sağ terörizmin sürekliliği

Almanya’da sağ terörizm, İkinci Dünya Savaşı sonrası Federal Almanya’nın kuruluşundan bu yana daima bombalama, kundaklama, cinayetler vb. gibi aşırı şiddeti içeren eylem biçimleriyle ortaya çıktı. Savaş sonrasında sağ terörizmin şiddeti ilk etapta silahlanma, paramiliter grupların oluşumu ve eğitimi, özellikle gençlik kurum ve yapıları (örneğin Alman Gençlik Birliği, Yurtsever Gençlik Birliği) içerisinde ağ oluşturmak gibi faaliyetlerle sınırlı kaldı. 1960’lı yıllardan sonra Federal Almanya’da aşırı sağ ve neo-nazi şiddet özellikle yeraltı yapılanmalarıyla gelişmeye ve yaygınlaşmaya başladı. Bu bağlamda Manfred Roeder etrafında kurulan Alman Aksiyon gruplarının, NSDAP İnşa Örgütü, Michael Kühnen etrafında oluşan Nasyonaldosyalist / Nasyonalaktivist Eylem Cephesinin ve Hoffmann etrafında kurulan aşırı sağ militan askeri yapılanmaların sağ terör geleneğinin devamı oldukları söylenebilir. 1970’li yılların sonlarına doğru aşırı sağ gruplar daha militer yapılara dönüşerek 1970’li ve 1980’li yıllarda bir dizi aşırı sağ terör eylemleri gerçekleştirdiler. Aşırı sağ terörün en üst boyutu 26 Ekim 1980’da Münih’te Oktoberfest şenliğine düzenlenen bombalı saldırıyla gerçekleşti. Bunun sonucunda 13 insan hayatını kaybederken, 211 insan da ağır yaralandı.

Özellikle Sovyetler Birliği’nin dağılması sürecinde Batı ve Doğu Almanya’nın birleşmesiyle aşırı sağ terör Almanya’da daha da güç kazandı. Toplumsal transformasyonla 1990’lı yıllarda gerçekleşen aşırı sağ terör aktiviteleri ilk etapta mültecileri ve göçmenleri hedef aldı. İki Almanya’nın birleşmesi sürecinde ortaya çıkan ekonomik krizin ve işsizliğin faturası mülteci ve göçmenlere çıkartıldı. Bunun sonucunda mültecilere ait yurtlara ve göçmenlere ait evlere saldırı ve kundaklamalar gerçekleşti. Sözkonusu saldırı ve kundaklamalar en üst noktasını Almanya Hoyerswerda, Rostock-

⁴ Wilhelm Heitmeyer (2012): Rechtsextremismus und gesellschaftliche Selbstentlastung, in: Aus Politik und Zeitgeschichte, Nr. 18-19, S. 22–27.

Lichtenhagen, Mölln ve Solingen şehirlerinde yaşadı. 1980'li ve 1990'lı yıllardan itibaren aşırı sağ terör ırkçı ideolojiyi temel alarak göçmenleri ve mültecilere hedef almaya başladı. Bu bağlamda aşırı sağ yapılanmalar faaliyet ve propogandalarının odaklarına da göçmen karşıtı ırkçılığı aldılar.⁵

Almanya'da aşırı sağ terör *Combad 18* isimli neo-nazi örgütlenmesiyle yeni bir sürece girdi. 2012 yılında kurulan *Combad 18* yapılanması aşırı sağ terörün uluslararası ağını oluşturmakla ve başta Avrupa olmak üzere 25 ülkede *Blood and Honour* adlı neo-nazi yapılanmasının silahlı kanadı olarak hareket etmekte. Sözkonusu aşırı sağ terör ağı, politik karşıtlarına "önderliksiz direniş"⁶ stratejisi ile savaş açmakta. Bu yapılanma tarafından ırkçı terör konseptinin temelinde önderliğe bağlı olmayan ve birbirinden bağımsız hareket eden küçük hücreler bulunmaktadır. Almanya'da da bu yapılanmaya bağlı örgütlenmeler faal, üyeleri silahlanmakta ve politik karşıtlara karşı bir dizi saldırı düzenlemekteler. *NSU*, *NSU 2.0*, *Hammerskins*, *Weißer Bruderschaft Erzgebirge*, *Freies Netz Süd*, *Nationaler Widerstand*, *Ku Klux Klan* vb. gibi bir dizi neo-nazi örgütü yer altından çalışmalarını devam ettirmekteler. *NSU* adlı aşırı sağ yeraltı örgütlenmesinin kamuoyunda deşifre edilmesinden sonra Almanya'da aşırı sağ terör eylemleri 2014'den bu yana daha da yaygınlık kazandı. Federal Hükümet resmi olarak sadece 2017 yılında mültecileri hedef alan 1.906 ırkçı saldırı ve 313 mülteci yurduna karşı uygulanan kundaklama eylemlerini kayıt altına aldı. 2018 yılında Federal İçişleri Bakanlığı mültecilere ve yurtlarına dönük 2200'ün üzerinde ırkçı motifli saldırıyı kamuoyuna duyurdu.⁷ Bu gelişmeler Neo-Nazi ve aşırı sağ terör yapılarının günümüzde de faal olduğunu göstermekte. Aşırı sağ terör örgütlerinin ve ağlarının ortak temelini ırkçı ideoloji oluşturmaktadır. Bu ideolojinin arkasında keza 'beyaz ırkın' hegemonyası ve nasyonal-faşist tarihi geleneğe bağlı olarak totaliter ve demokrasi karşıtı bir sistem amacı yatmaktadır.⁸

Tek fail mi yoksa aşırı sağ örgütlenme ve ağları mı?

⁵ Kemal Bozay (2019): Rechtsterrorismus und. Rassismus als Herausforderung für die politische Bildung. In: Überblick, Heft 3, Düsseldorf: IDA-NRW, S. 3–6.

⁶ EXIF-Recherche (2018): <https://exif-recherche.org/?p=6218> (01.03.2021).

⁷ https://www.zeit.de/gesellschaft/zeitgeschehen/2018-02/bundesinnenministerium-angriffe-fluechtlinge-rechte-gewalt?utm_referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F (01.03.2021).

⁸ Jürgen Roth (2016): Der Tiefe Staat. Die Unterwanderung der Demokratie durch Geheimdienste, politische Komplizen und den rechten Mob. München: Heyne.

1999 ile 2011 yılı arasında aşırı sağ terör yapılanması NSU'nun özellikle Türkiyeli göçmenleri hedef alan 10 cinayet (bunların içerisinde 8 Türkiye ve bir Yunan kökenli göçmen ve bir polis memuru), Köln şehrinde gerçekleştirilen iki bombalı saldırı ve 15 soygun eylemi bulunmakta. NSU yeraltı yapılanması olarak Almanya çapında hareket etti. Bundan dolayı NSU'yu tek fail ya da Uwe Mundlos, Uwe Böhnhardt ve Beate Zschäpe oluşturduğu kişisel üçlü bir arkadaş grubu olarak lanse etmek, toplumsal sorumluluktan kaçınma isteğinden kaynaklanmaktadır. NSU ile ilgili aydınlanma girişimleri bağlamında bu yapılanmanın arkasında aşırı sağ şiddetin yaygın bir ağı bulunmaktadır. NSU'nun "Thüringer Heimatschutz" adlı neo-nazi örgütlenmesinden yola çıkan ve yıllar içerisinde Federal ve Avrupa çapında bir çok aşırı sağ örgütlenme ve hareketlerle bütünleşen bir ağ olduğu görülmektedir.⁹

Hessen Eyaletine bağlı Kassel şehrinde Vali Walter Lübcke'nin 2 Haziran 2019'da öldürülmesinden sonra resmi makamlar ve medya yine tek fail tezi perspektifine dayanarak cinayeti yorumladı. Oysa aşırı sağ örgütlenmeler konusunda araştırmalar yapan bilim insanları ve danışma merkezleri olayın ardında cinayeti işleyen failin siyasi-ideolojik motive ve bağlı bulunduğu aşırı sağ yapılanmaların olduğunu vurgulamıştır. Cinayetten kısa bir süre sonra 15 Haziran 2019'da aşırı sağ yapılara yakınlığı ile bilinen bir şahıs gözaltına alındı. Vali Lübcke kamuoyuna da yansıyan mülteci dostu yaklaşımından dolayı aşırı sağ yapılanmaların 'nefret' odağı oldu. Irkçılık ve aşırı sağ yapılanmalar konusundaki yayınlarıyla bilinen EXIF Araştırma Grubu cinayeti işleyen failin 2000'li yıllardan beri açıktan Neo-Nazi örgütleriyle ve özellikle de *Combat 18* aldı aşırı sağ terör ağına yakınlığıyla bilindiğini araştırmalarında açıkladı.¹⁰ 2018'de yayınlanan bir raporda EXIF Araştırma Grubu, Kassel'de resmi devlet dairelerinde ve istihbarat kurumlarında çalışan bazı şahısların aşırı sağ yapılara yakın olduğunu ve bundan dolayı sözkonusu yapıların Anayasayı Koruma Dairesi (Verfassungsschutz) yetkilileri tarafından gündeme getirilmediğini ve dikkate alınmadığını vurgulamaktalar.¹¹

⁹ Kemal Bozay et al. (Hrsg.) (2017): Die haben gedacht, wir waren das. MigrantInnen über rechten Terror und Rassismus. 2. Auflage. Köln: PapyRossa; Aust, Stefan/Laabs, Dirk (2014): Der Heimatschutz. Der Staat und die Mordserie des NSU. München: Pantheon.

¹⁰ NSU-Watch (2019): www.nsu-watch.info/2019/06/exif-recherche-tatverdaechtiger-im-fall-luebcke-ist-bekannter-neonazi/ (01.03.2021).

¹¹ EXIF-Recherche (2018): <https://exif-recherche.org/?p=6218> (01.03.2021).

Aşırı sağ terörizmin resmi devlet daireleri, özellikle Anayasayı Koruma Dairesi tarafından gözardı edildiği ve küçümsendiğinin en belirgin örneğini NSU cinayetler zincirinde de görmek mümkündür. Bu olaylarda, aşırı sağ terör mensuplarıyla Anayasayı Koruma Dairesi yetkilileri arasındaki ittifak ve “derin devlet” ilişkileri ve sistemin içindeki ırkçılık tüm yalınlığıyla ortaya çıktı.¹² Göç Araştırmaları uzmanı Naika Foroutan, bu biçim aşırı sağ şiddetin ilk etapta devleti ve temel olarak bütün toplumu değil, daha çok toplum içerisinde “marjinalleştirilmiş” grupları (örneğin mülteci ve göçmen kökenlileri), ve mülteci ve göçmenlerle dayanışma içinde olan kesimleri hedef aldığına dikkat çekmektedir.¹³ NSU tartışmaları bağlamında siyaset bilimci Matthias Quent bu tür sağ terör şiddetini “vigilantizm”¹⁴ olarak tanımlamıştı. “Vigilantizm” kavramının içeriğinde devletin yerine veya “daha iyi bir devlet” adına bu şiddeti uygulayan yeni bir güç ortaya çıkmaktadır. Bu terör örgütleri, devlet kurumlarının yerine kendi devlet ötesi oluşumlarının harekete geçirip millet adına kanundışı bir adaleti getirme mantığını yerleştirmek istemektedir. Böylece devletin asıl sahibi olan hakiki millet adına cinayetler işleyerek “kanun dışı adalet” gerçekleştirmiş olmaktadır. “Vigilantizm”, kendi işlevini, hakiki devlet adına hareket etmekle ve güya eksik olan devlet kurumlarının boşluğunu doldurmakla görmektedir. Böylece devletin ötesinde ve yanında bir nevi paralel yapı oluşmaktadır. Sözkonusu yapı içerisinde devlet kurumlarında (özellikle güvenlik bölümlerinde çalışan, polis, ordu, istihbarat) çalışan görevliler de yer almaktadır. Vigilantist terörizm, devletin hareket edemeyen veya etmeyen bir duruma düştüğünde, milletin “gerçek” sahipleri olarak “asıl devlet” tutumunu oluşturma misyonunu kendilerine atfetmektedir. Göçmenlere ve mültecilere dönük şiddet içeren ırkçı saldırılar, mülteci yurtlarının kundaklanması, *Freital/360* gibi intikam milislerin oluşması, *NSU*, *NSU 2.0* ya da *Combat 18* gibi aşırı sağ terör gruplarının aktive edilmesi bu mantığın bir parçasıdır.¹⁵

Neden Sonuç İlişkisi

¹² Kemal Bozay (2019): Rechtsterrorismus und. Rassismus als Herausforderung für die politische Bildung. In: Überblick, Heft 3, Düsseldorf: IDA-NRW, S. 3–6.

¹³ Naika Foroutan & David Meiering (2020): Widerstand! Ein Brückennarrativ zur Legitimierung von Ungleichwertigkeitsideologien in der Radikalisierung von Gruppen. In: K. Bozay & D. Borstel: Kultur der Anerkennung statt Menschenfeindlichkeit (S. 46-64). Weinheim/Basel: Beltz Juventa.

¹⁴ Matthias Quent (2016): Selbstjustiz im Namen des Volkes: Vigilantistischer Terrorismus. In: Aus Politik und Zeitgeschichte 24–25, S. 20–26.

¹⁵ Matthias Quent (2019): Rassismus, Radikalisierung, Rechtsterrorismus. Wie der NSU entstand und was er über die Gesellschaft verrät. 2. Auflage. Weinheim: Beltz Juventa.

Kamuoyundaki tartışmalarda devletin yetkili organları ve onun temsilcileri “tek fail” tezinden yola çıkarak konuyu büyük oranda psikolojik boyuta indirgemekte. Dolayısıyla resmi kurumlar tarafından gözetim ve müdahale çoğunlukla mümkün görülmemiş – çünkü fail her şeyi en iyi şekilde organize etmiş ve devletin titiz “gözetleme radarından” kurtulmayı ustaca becermiştir. Heitmeyer, bu yaklaşımı haklı olarak devletin “kendini rahatlatması” olarak eleştirmektedir.¹⁶ Adeta doğal bir afet gibi, fail kendi kendine radikalleşip, eylemi hazırlayıp gerçekleştirmiştir. Bu durumdan fail dışında kimsenin sorumluluk taşımadığı, kimsenin dahil olmadığı, mağdurlar ve yakınları için üzücü olsa da maalesef elden vakurlu bir kabullenışten başka bir şey gelmediği vazedilmelidir. Kurbanlara ve mağdurlara yönelik böylesi alaycı bir yaklaşım, esasında radikalleşme olgusuna statükocu bir şekilde yaklaşımdan kaynaklanmaktadır. Oysa bu tür cinayet ve eylemler daima faillere eşlik eden çeşitli çevre grupları da içermekte ve zaman içerisinde şekillenen uzun bir biyografik gelişimi de ifade etmektedirler. Burada ilişki ağlarının yaygın olmasına dikkat çekmekte fayda var. Güncel gelişmeler bu ilişki ağlarını sosyal medya üzerinde de şekillenebileceğini göstermektedir. Bir eylem görünürde tek bir kişi tarafından yapılıyor gibi görünse de, hiçbir fail hareket ve eyleminde hiç bir zaman ve hiç bir koşul altında tamamen bireysel değildir.

Sosyolojik olarak bu durumun temelinde esas olarak sistemsal ırkçılık üzerinde şekillenen bir toplumun dışlama ve ayrımcılık süreçleri bulunmaktadır. Irkçılık kendini, toplumun merkezinde üretilen sosyal imgeler, önyargılar, semboller ve söylemlerle şekillendirilen kişilik ve eylemlerde gösterir. Buna bağlı olarak günlük yaşam içerisindeki çeşitli pratik yaşam, yaklaşım ve alışkanlıklar çerçevesinde şekillenen ırkçı normaliteyi de görmek gerekir. Mültecilere ve göçmen kökenli insanlara karşı şekillenen ırkçılıktan yola çıktığımızda onun bireysel, kurumsal ve yapısal boyutunu da dikkate almak önemlidir. Siyaset Bilimci Christoph Butterwegge ırkçılık kavramını daha da sınırlandırarak onu “toplumsal erk ve şiddet ilişkisiyle (kurumsal veya yapısal ırkçılık), sözde bilimsel bir bakış açısıyla, insan grupları arasındaki sınıfsal farklılıkları meşru çıkarmaya çalışan bir dünya görüşüyle (entelektüel ırkçılık) ve nüfusun büyük bir kısmının etnik azınlıklara yönelik önyargılar ve buna dayalı şekillenen ayrımcılık (bireysel veya günlük ırkçılık)”¹⁷ olarak tanımlamaktadır. Bu noktada ırkçılık aşırı sağın ve dolayısıyla aşırı sağ terörün de temel ideolojisini oluşturmaktadır.

¹⁶ Wilhelm Heitmeyer (2012): Rechtsextremismus und gesellschaftliche Selbstentlastung, in: Aus Politik und Zeitgeschichte, Nr. 18-19, S. 22-27.

¹⁷ Christoph Butterwegge (2002): Rechtsextremismus. Freiburg im Breisgau: Herder Verlag, S. 15f.

Son yıllarda göç, mültecilik ve İslam üzerine sürdürülen negatif tartışmaların sonucunda kültürel ırkçılık olarak tanımlıyabileceğimiz yeni bir ırkçılık şekillendi. Immanuel Wallerstein ve Étienne Balibar bu bağlamda “neo-ırkçı konfigürasyondan”¹⁸ söz etmektedirler. Buradaki ırk tahayyülü salt biyolojik mirastan ziyade, daha çok özcü kültürel farklılıklar kategorisine dayandırılmaktadır. Bu ırkçılık kurgusunda, belirli grupların, etnisitelerin ve halkların biyolojik üstünlüğü daha az rol oynamaktadır. Asıl vurgu, özellikle yeni göç ve mülteci hareketlerinin, getirdiği negatif ve değişmez olarak tasvir edilen kültürel ve geleneksel tabiatlarının toplum için bir tehlike oluşturduğu üzerinedir. Bu ırkçı perspektif, “yabancıları” ve “ötekileri” değersizleştiren ve dışlayan, homojen ve üstün bir “yerel” toplum kültürü imgesini inşa eder ve dayatır. Göçmen ve mülteciler üzerine tartışma biçimleri, gündelik ırkçılığa sirayet ederek, bu olumsuz baskın fikirlerin toplumun merkezine ulaşip negatif etiketlemeyi tetiklediğinin ideal bir örneğidir. Neo-ırkçılık, esas olarak bu negatif klasifikasyonlara dayanarak ivme kazanmaktadır. Diğer taraftan eleştirel bakış açısıyla toplumsal-politik arenada ve medyada aşırı sağ eğilimler ve sağ terörizm üzerine sürdürülen tartışmalarda “ırkçılık” kavramının inkarı veya tabulaştırılması, konunun gerçekçi biçimde tartışılmasının da önünü tıkamaktadır. NSU örneği “sistemsel ırkçılık” boyutunun önemini tüm yalınlığıyla ortaya sermektedir. Bu örnek, siyasi yetkililerin, devlet kurumlarının ve gizli servislerin, yıllarca mağdurların kurumsal ırkçılık yoluyla esas failer olarak algılanıp toplumsal tartışmalara o şekilde aktarılmasının acı bir hikayesidir.

Günümüzde sağ terörizm kamuoyunda ve hatta akademik tartışmalar içinde bile büyük oranda bir güvenlik politikası çerçevesinde tartışılmaktadır. Ancak salt güvenlik politikaları ve baskı stratejilerinin yoğunlaşmasıyla sağ terörün ve ırkçı saldırılarının önüne geçilmesi mümkün olmayacaktır. Kapsamlı bir yaklaşım, önleyici (siyasal eğitim ve pedagojik girişimler) ve güvenlik yaklaşımlarının birleşip ve her şeyden önce toplumsal boyutta eşit temelde birarada yaşamının önündeki yapısal, kurumsal ve bireysel ayrımcılığın kalkmasıyla mümkün olabilecektir. 60 yıllık göç tarihi ayrımcılığın karşısında en değerli stratejinin toplumsal katılımı güçlendirmek olduğunu göstermektedir. Özellikle gelecek kuşaklar açısından önemli olan toplumsal katılım, sadece sorumluluk alan güçlü bir toplumsal iradeyle mümkündür.

¹⁸ Immanuel Wallerstein & Étienne Balibar (1998): Rasse, Klasse, Nation: Ambivalente Identitäten, 2. Auflage. Hamburg/Berlin: Argument Verlag.

